

Bertha De Vriesestraat (Gent, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2019D121

April 2019

ARCHEOLOGIENOTA MET BEPERKTE SAMENSTELLING

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Clara Thys, Floortje Heirman

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	4
1.1 Beschrijvend gedeelte	4
1.1.1 Administratieve gegevens	4
1.2 Onderzoeksopdracht	7
1.2.1 Onderzoekskader	7
1.2.2 Juridische context	7
1.2.3 Randvoorwaarden	7
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	7
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.2.6 Ruimtelijke situering	10
1.2.7 Onderzoeksmethode- en strategie	12
1.2.7.1 <i>Methode</i>	12
1.2.7.2 <i>Fysisch geografische situatie</i>	12
1.2.7.3 <i>Bekende archeologische vindplaatsen</i>	12
1.2.7.4 <i>Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader</i>	12
1.2.7.5 <i>Verstoringshistoriek</i>	12
1.3 Doorslaggevende aspect	13
1.3.1 De landschappelijke situatie	13
1.3.2 De aard van de geplande werken	22
1.4 Gemotiveerde advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen	22
Deel 3: Bibliografie	24
Deel 4: Bijlagen	25

FIGURENLIJST (2019D121)

Figuur 1: projectgebied en kadasternummers weergegeven op GRB-basiskaart (bron: Geopunt).	5
Figuur 2: projectgebied weergegeven op topografische kaart (bron: Geopunt).	6
Figuur 3: aanduiding van de loten die opgehoogd zullen worden ifv. Bouw (bron: opdrachtgever).	10
Figuur 4: projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto.	11
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). ..	13
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). ..	14
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de profiellijnen (bron: Geopunt).	15
Figuur 8: Hoogteverloop van het projectgebied (bron: Geopunt).	16
Figuur 9: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, kleinschalig, zomeropname, 1971 (bron: Geopunt).	17
Figuur 10: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, kleinschalig, zomeropname, 1979-1990 (bron: Geopunt).	18
Figuur 11: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, middenschallig, winteropname, 2000-2003 (bron: Geopunt).	19
Figuur 12: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, middenschallig, winteropname, 2008-2011 (bron: Geopunt).	20
Figuur 13: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, middenschallig, winteropname, 2015 (bron: Geopunt).	21
Figuur 14: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, middenschallig, winteropname, 2017 (bron: Geopunt).	22

TABELLENLIJST (2019D121)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	4
--	---

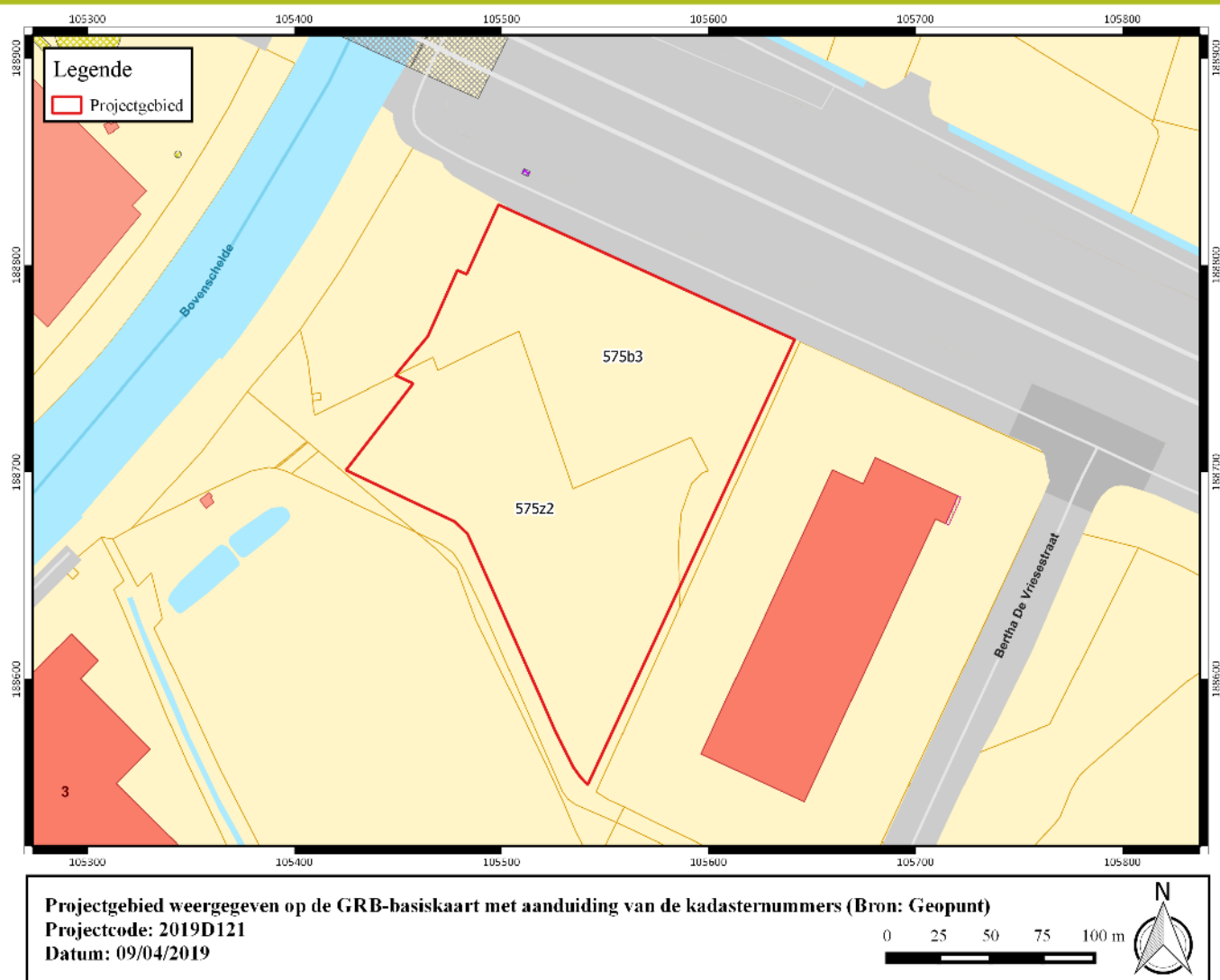
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

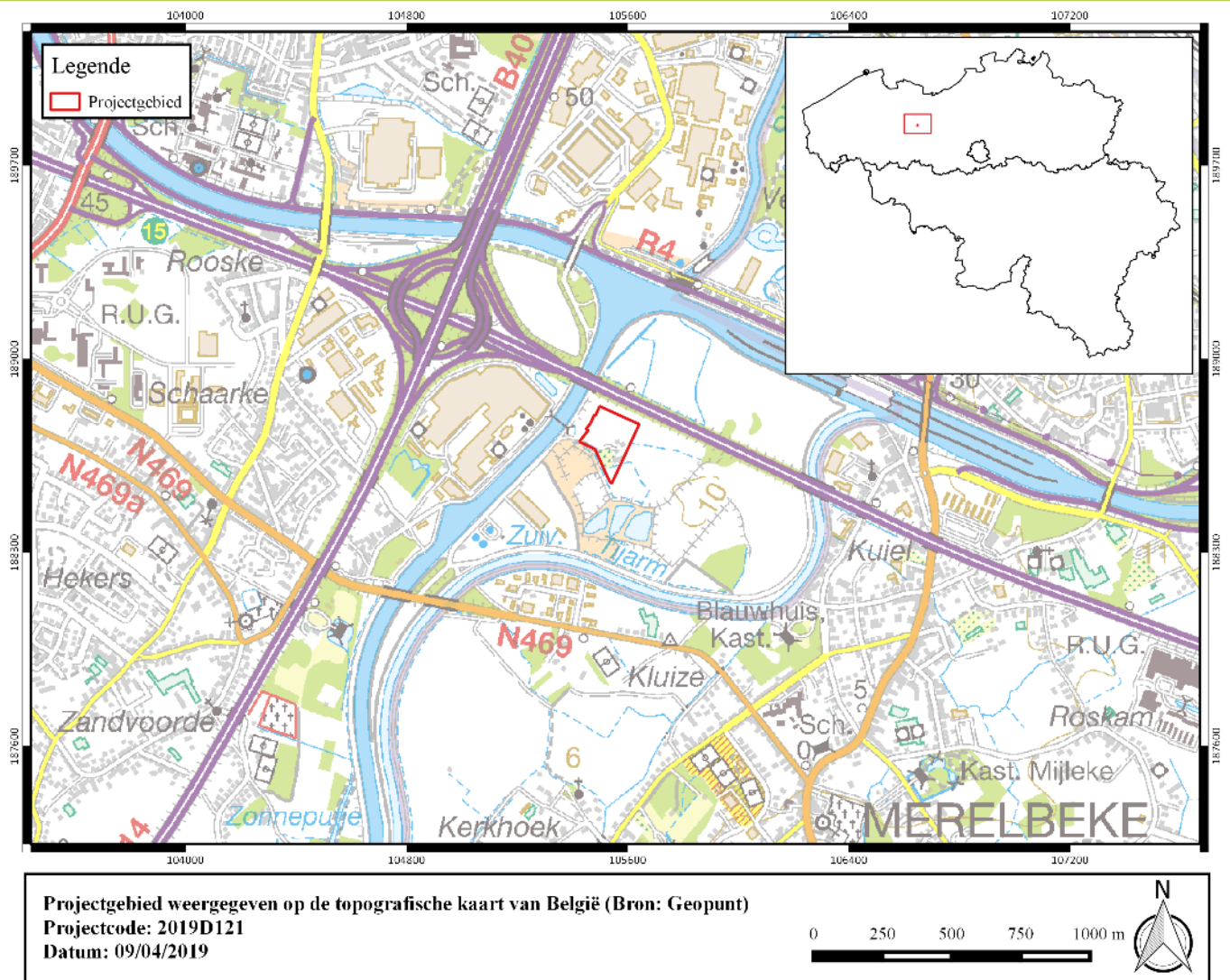
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gent
	Deelgemeente	Zwijnaarde
	Postcode	9052
	Adres	E40 / Scheldekanaaltrangel / Bertha De Vriesestraat 9052 Gent - Zwijnaarde
	Toponiem	Bertha De Vriesestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 105424.85 Y _{min} = 188549.02 X _{max} = 105641.60 Y _{max} = 188829.27
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Afdeling 24, Sectie B, nrs. 575b3 (partim), 575z2 (partim) Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Clara Thys (archeoloog) Floortje Heirman (archeoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: projectgebied en kadastrumnummers weergegeven op GRB-basiskaart (bron: Geopunt).

Figuur 2: projectgebied weergegeven op topografische kaart (bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een nieuw gebouw door POM Oost-Vlaanderen. Onderwerp van deze archeologienota is de ophoging die vooraf zal gaan aan de constructie van dit gebouw. De vergunningsaanvraag voor de ophoging wordt gesplitst van de vergunningsaanvraag voor het gebouw zelf om te kunnen garanderen dat de ophoging voorafgaand, in een droog seizoen, uitgevoerd kan worden.

Het projectgebied wordt in deze studie Bertha De Vriesestraat Zwijnaarde genoemd.

Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van projectgebied Bertha De Vriesestraat Zwijnaarde. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het projectgebied bevindt zich noch in een zone waar geen archeologie te verwachten valt, noch in een archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone. Het projectgebied is volgens het Gewestplan of het ontwerpgewestplan gelegen in het gebied gekarteerd als researchpark of wetenschapspark. De aanvrager is publiekrechtelijk (POM Oost-Vlaanderen). Deze archeologienota wordt daarom opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 2,9 ha, de kadastrale perceelsgrootte ligt hoger dan 3000m² en de geplande ingreep in de bodem bedraagt meer dan 1000m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Bertha De Vriesestraat Zwijnaarde werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever wenst een vergunningsaanvraag in te dienen voor de constructie van project LTEC ter hoogte van de Bertha De Vriesestraat te Zwijnaarde. Onderwerp van deze archeologienota is enkel de ophoging van het terrein; deze ophoging is noodzakelijk ter voorbereiding van het terrein ifv van de bouw. De opdrachtgever wenst op te hogen in een droog seizoen om zo extra bekalking en dus zekerheid dan op uitlogen (ervaring vanuit buurwerf Mainfreight) te voorkomen.

Het betreft 3 loten:

- lot 2A (aangeduid in geel) is het perceel van de POM Oost-Vlaanderen. Voor dit perceel zal de POM ook op vrij korte termijn een aanvraag omgevingsvergunning indienen voor het bouwen van magazijnen en een kantoorgebouw.
- lot 2B (aangeduid in rood) is nu nog eigendom van NV Eiland Zwijnaarde en wordt binnenkort verworven door een externe partij.
- lot 3 (aangeduid in groen) is een perceel bestemd voor de oprichting van een windmolen en is eigendom van NV Eiland Zwijnaarde.

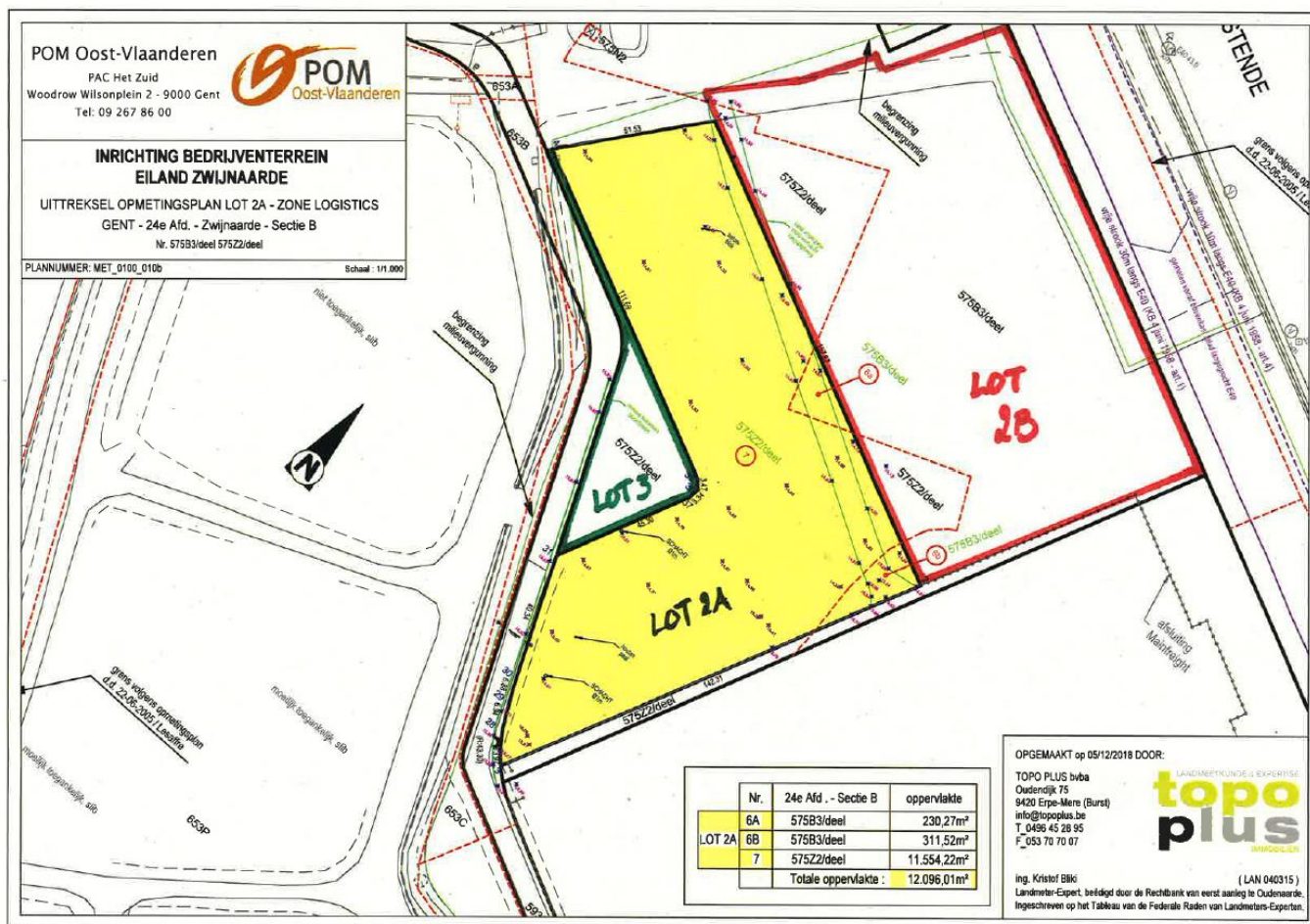
Het terrein bevindt zich op een deponie, die nu is afgewerkt met een 1 meter dikke bewortelingslaag. De bestaande hoogtes staan aangeduid in bijlage 1.

De ophoging gebeurt met grond code 211 ter voorbereiding van de geplande bouwwerken tot op een hoogte zoals terug te vinden op de profieltekeningen.

Het volledige terrein (de drie loten) zal (na de bouwwerken) afgewerkt worden tot op een hoogte van +16,05 TAW (inclusief verhardingen). Dit wil zeggen dat de ophoging zelf tot op een hoogte komt van +15,55 TAW

Voor lot 2A zal binnen de contouren van de toekomstige magazijnen de ophoging hoger komen, namelijk +16,65 TAW (= 17,25 TAW afgewerkte vloer - 0,60 voor de constructiedikte van de vloer).

Zie bijlage 1 voor plan en doorsneden.

Figuur 3: aanduiding van de loten die opgehoogd zullen worden ivf. Bouw (bron: opdrachtgever).

1.2.6 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Zwijnaarde, in de provincie Oost-Vlaanderen. Zwijnaarde is een deelgemeente van provinciehoofdstad Gent. In het noorden van het projectgebied bevindt zich de Ringvaart om Gent, in het westen de Boven-Schelde (Scheldekanaal). Ten zuiden loopt de Tijarm van de Schelde. De stadskern van Gent (Korenmarkt) situeert zich ca. 7 km ten noorden en de dorpskern van Zwijnaarde situeert zich ca. 1,5 km ten zuidwesten.

Figuur 4: projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto.

1.2.7 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.7.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Omdat dit een nota met beperkte samenstelling betreft, werden slechts een beperkt aantal bronnen geraadpleegd ihkv. dit bureauonderzoek.

1.2.7.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen

1.2.7.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.7.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

1.2.7.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

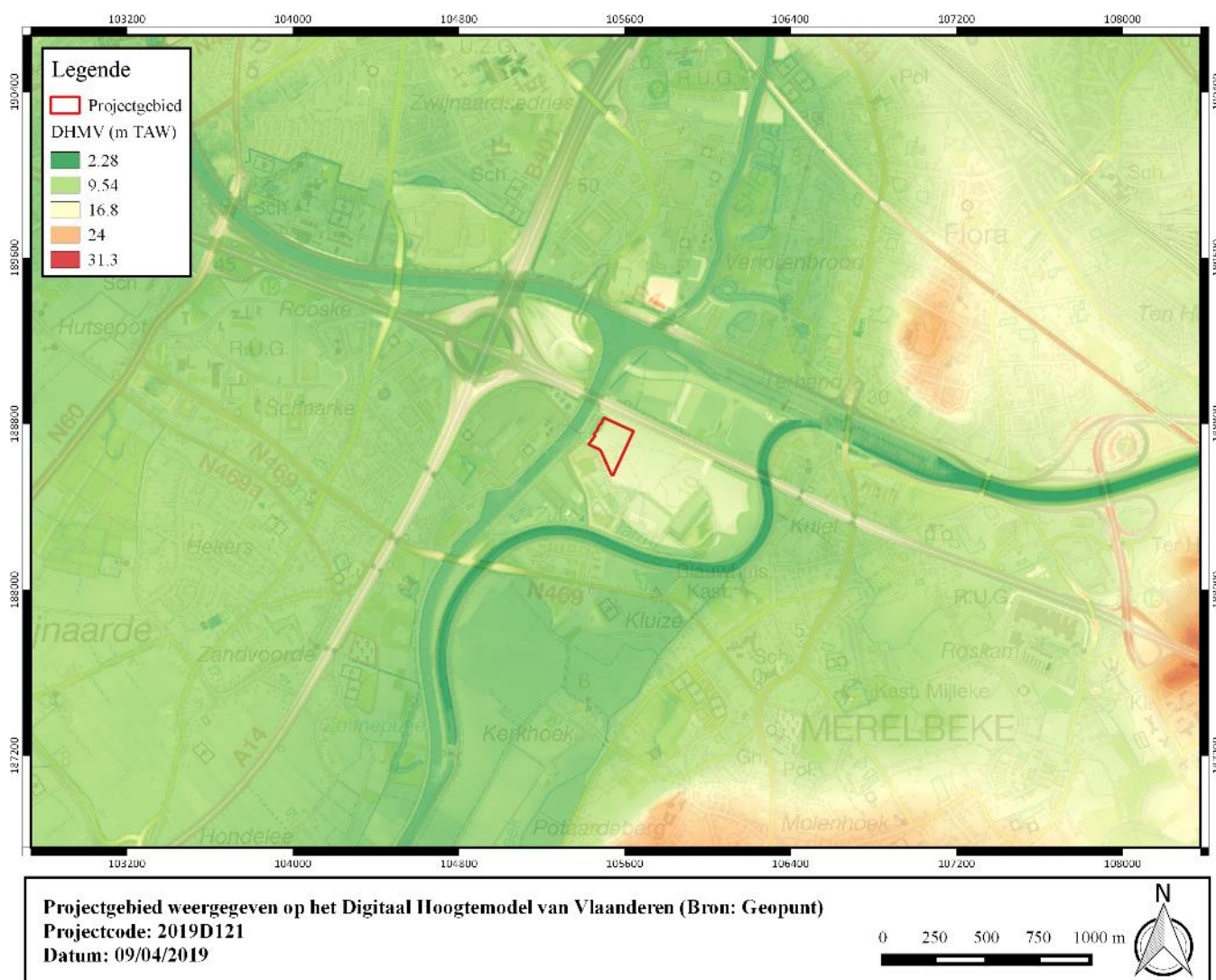
1.3 Doorslaggevende aspect

In het geval van projectgebied 'Bertha De Vriesestraat Zwijnaarde' wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd. De doorslaggevende argumenten daarvoor zijn de aard van de geplande werken en de landschappelijke situatie van het projectgebied.

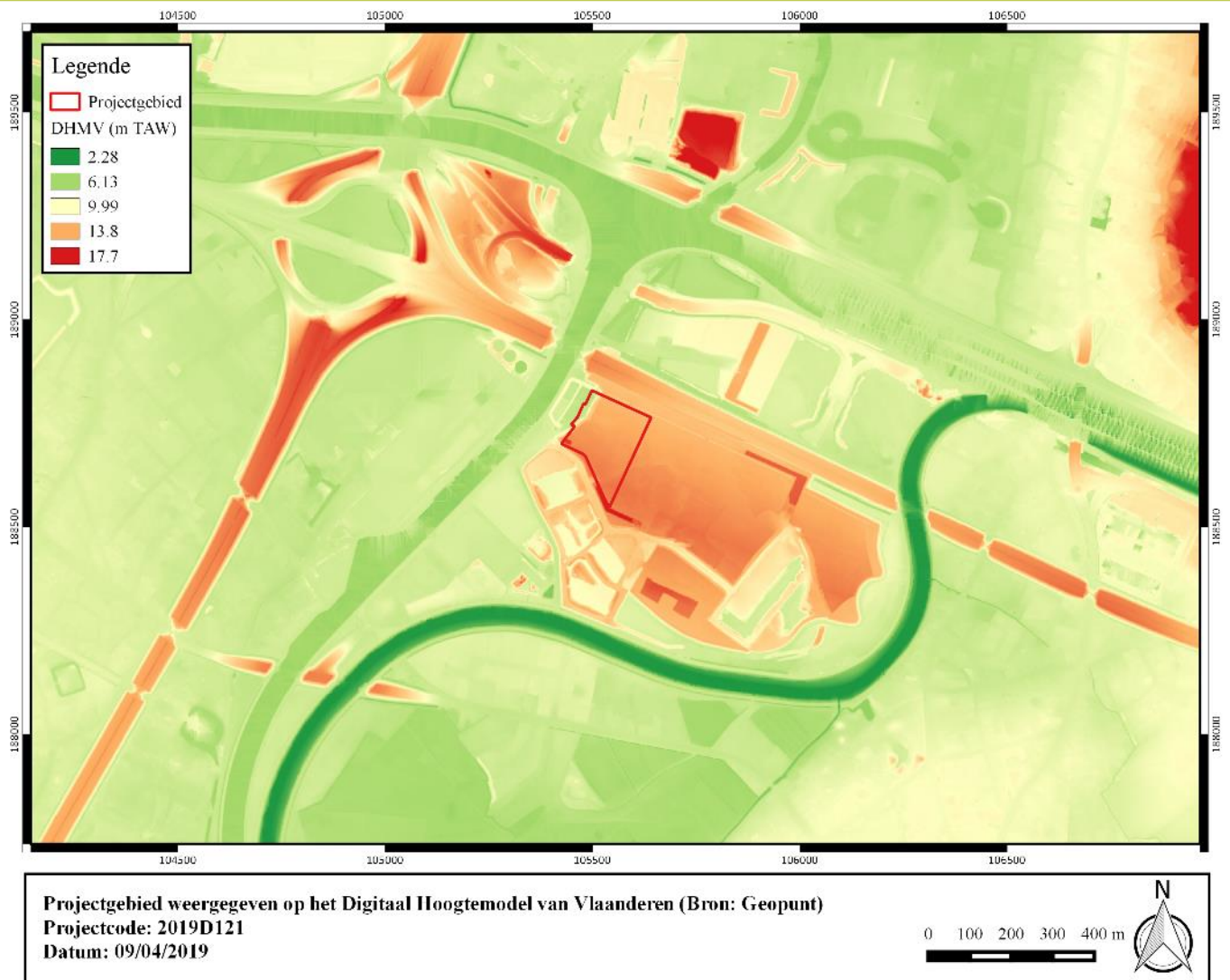
1.3.1 De landschappelijke situatie

Landschappelijk gezien bevindt het projectgebied zich in het Scheldebekken zonder getijden; in het alluvium van de Schelde. Het Quartair dek bestaat uit een fluviale afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzettingen van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holocene bestaande uit zand tot silt met mogelijks hellingsafzettingen. De bodemkaart geeft aan dat het projectgebied een kleibodem heeft.

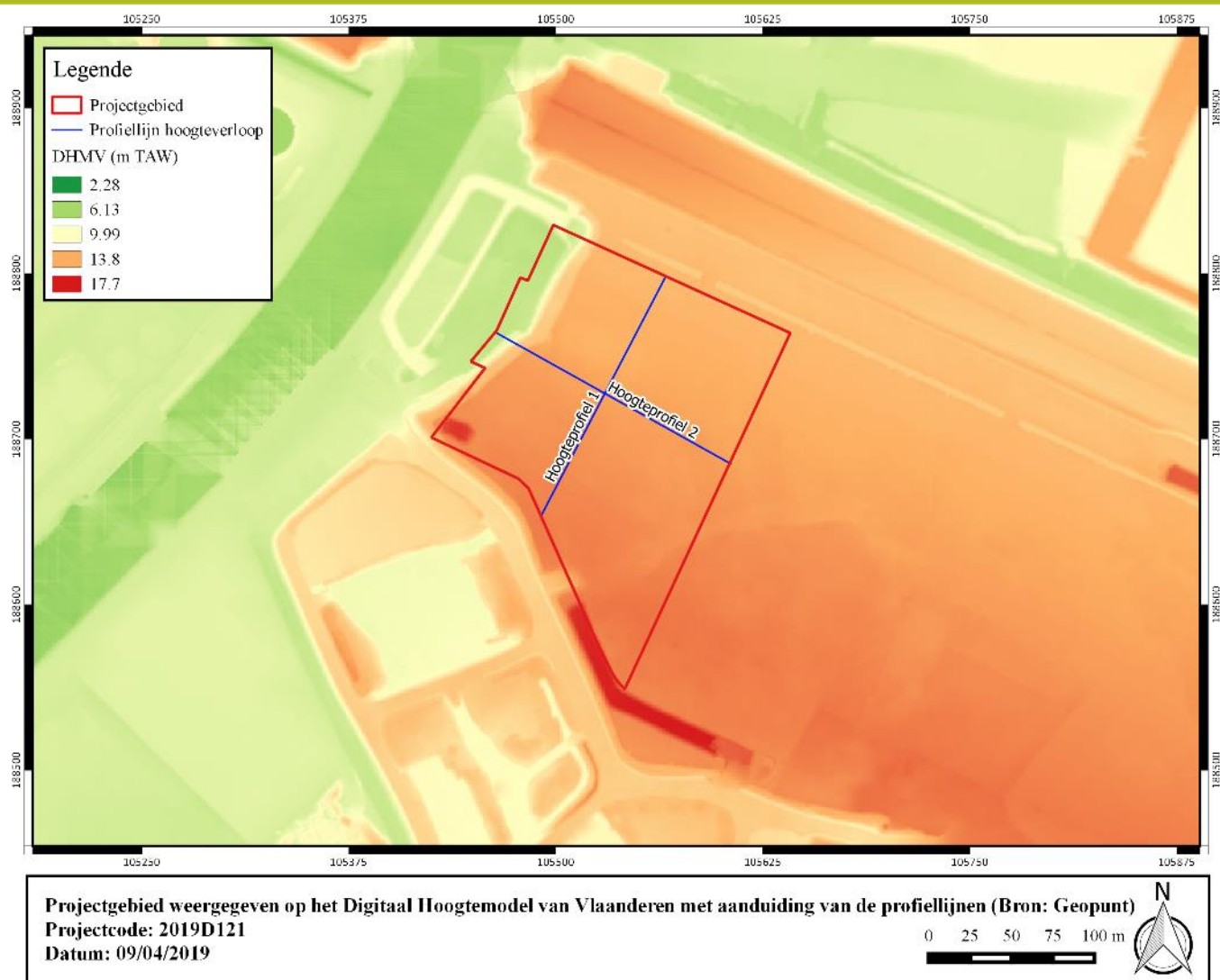
Het projectgebied bevindt zich binnen een opgehoogd terrein met baggerspecie. De hoogte van het oorspronkelijke maaiveld is ca. 6 m TAW terwijl het huidige maaiveld op ca. 14 m TAW is gelegen. Er is aldus ca. 7-8 m aan baggerspecie opgespoten.

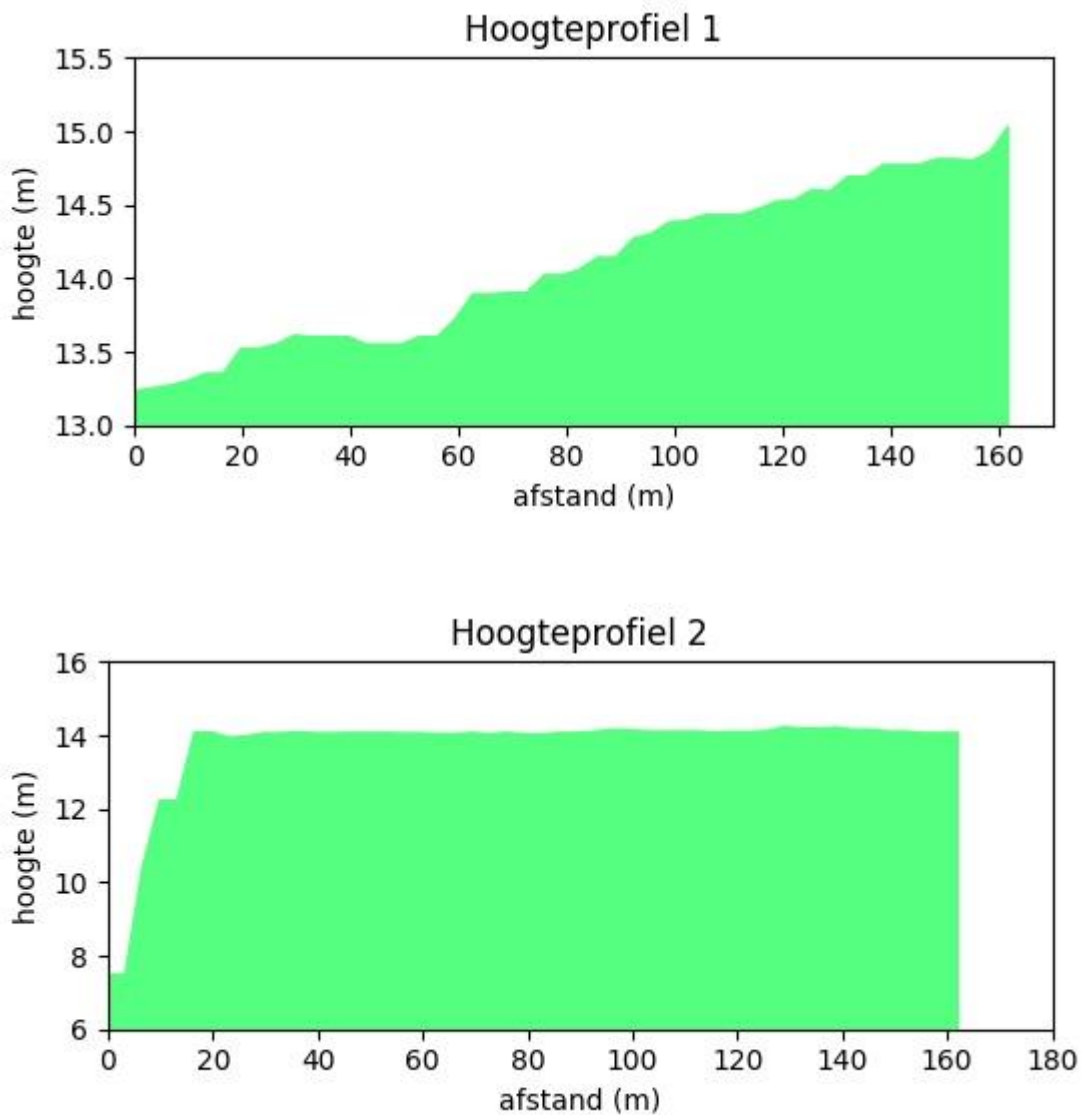
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

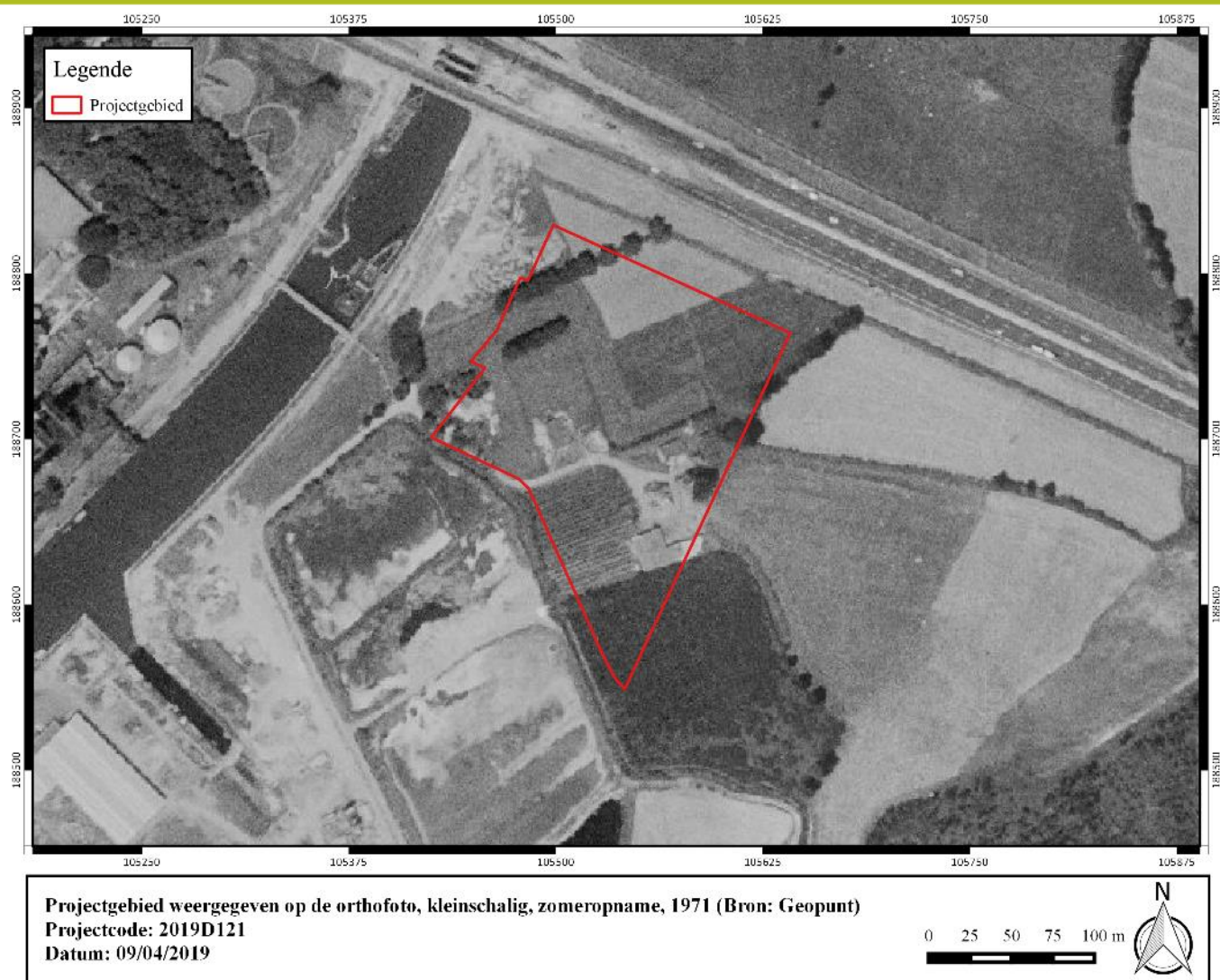
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

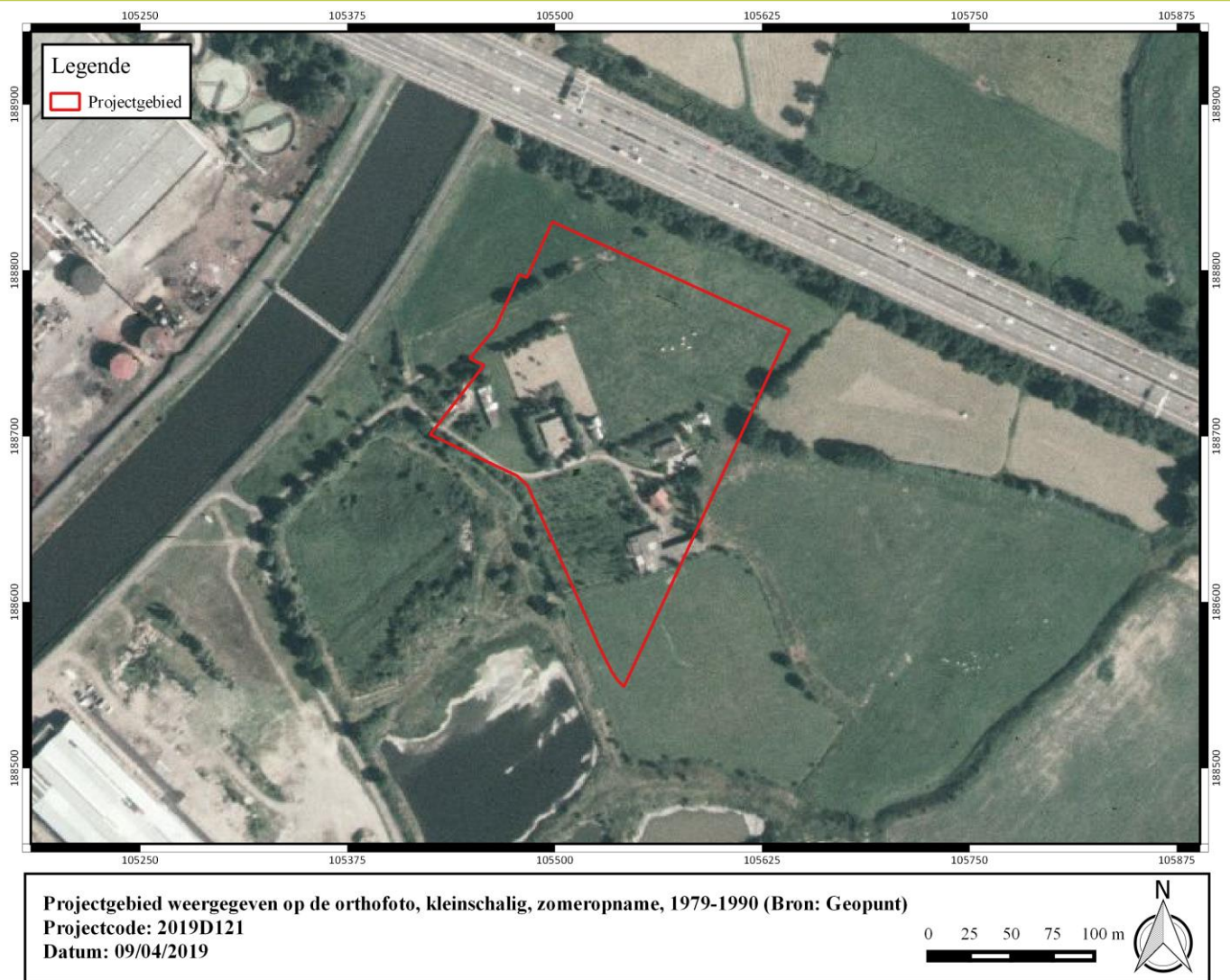
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de profiellijnen (bron: Geopunt).

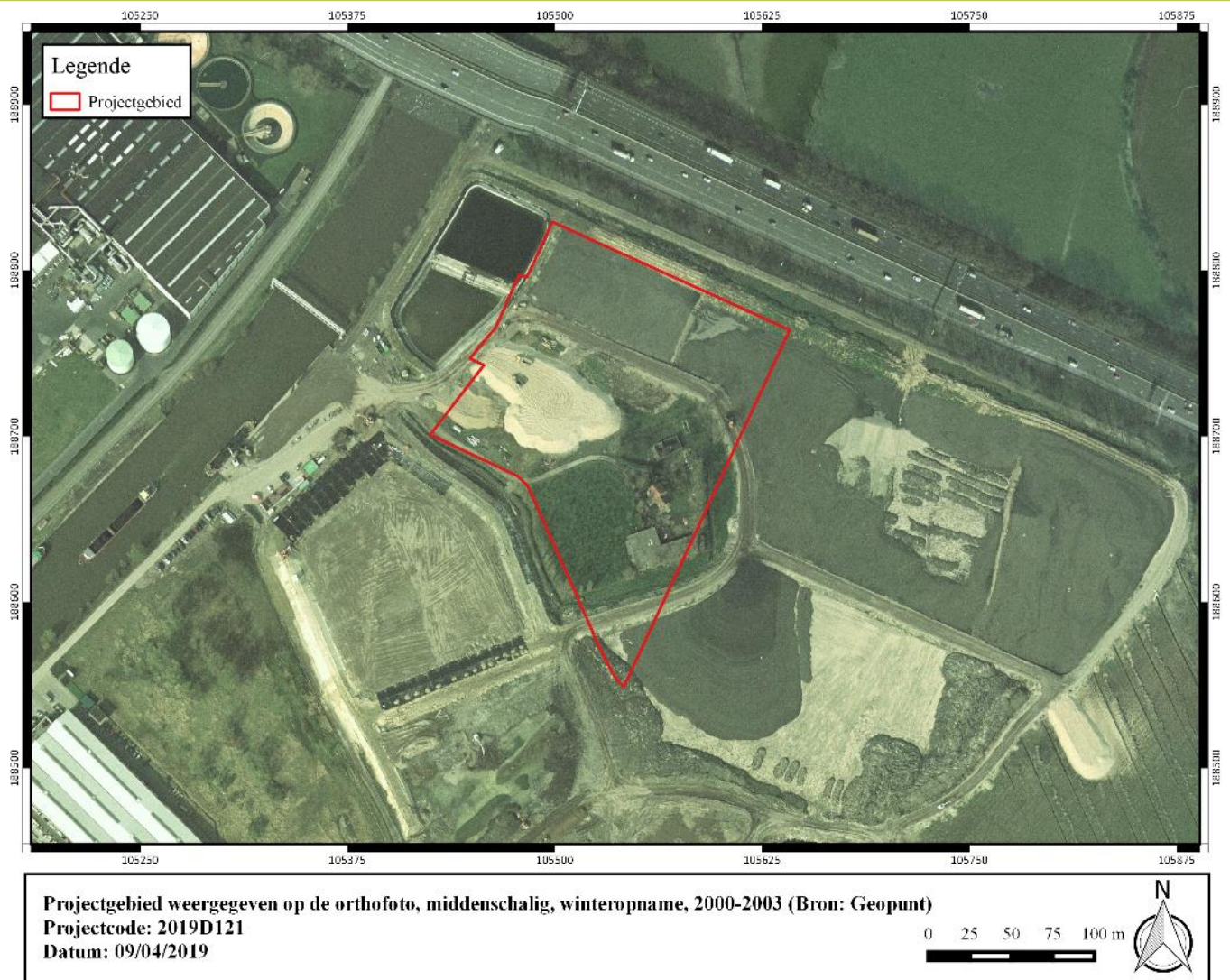
Figuur 8: Hoogteverloop van het projectgebied (bron: Geopunt).

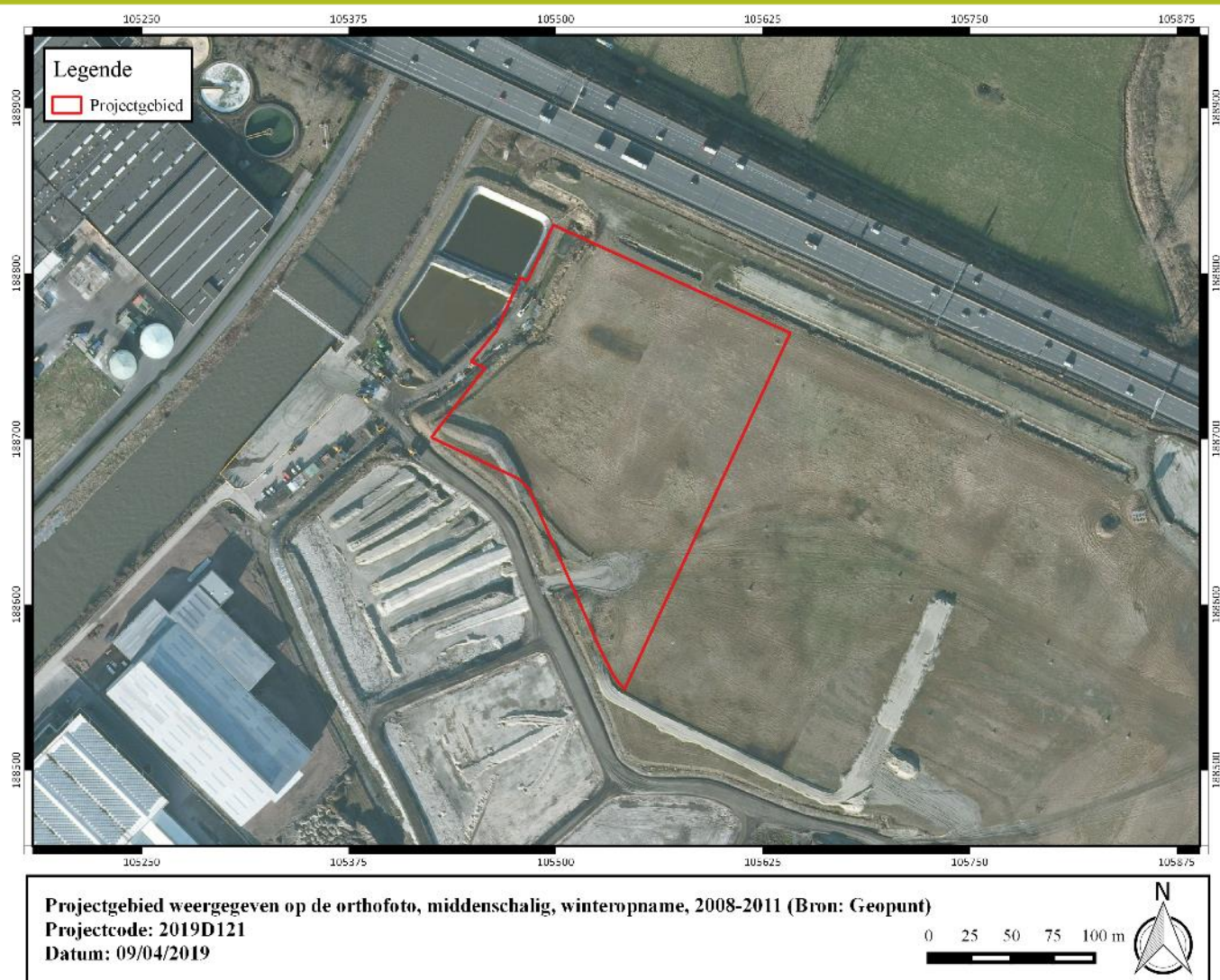
Figuur 9: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, kleinschalig, zomeropname, 1971 (bron: Geopunt).

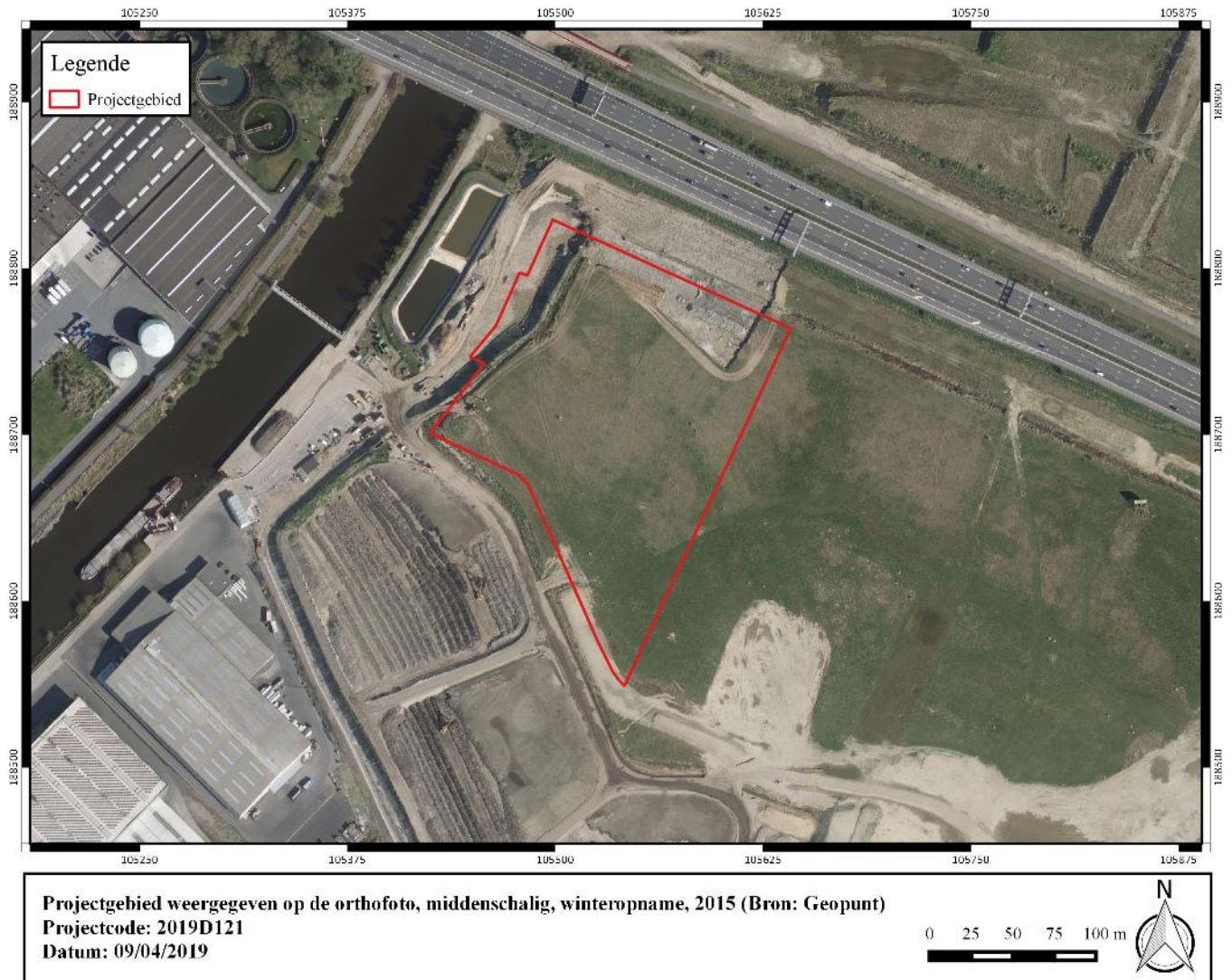
Figuur 10: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, kleinschalig, zomeropname, 1979-1990 (bron: Geopunt).

Figuur 11: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, middenschallig, winteropname, 2000-2003 (bron: Geopunt).

Figuur 12: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, middenschallig, winteropname, 2008-2011 (bron: Geopunt).

Figuur 13: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, middenschallig, winteropname, 2015 (bron: Geopunt).

Figuur 14: Projectgebied aangeduid op de orthofoto, middenschallig, winteropname, 2017 (bron: Geopunt).

1.3.2 De aard van de geplande werken

Cfr. 1.2.5. De opdrachtgever plant de ophoging van een terrein ivf. Een volgende vergunningsaanvraag voor de constructie van project LTEC. De ophoging zal integraal worden aangelegd op de aanwezige baggerdeponie. De huidige TAW van het terrein bedraagt ca. +14 TAW, na de ophoging zal dit ca. +15.55 TAW worden.

1.4 Gemotiveerde advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

In het kader van deze archeologienota werd slechts een beperkt bureauonderzoek uitgevoerd. Aanleiding daartoe vormde de aard van de geplande werken en de landschappelijke situatie van het terrein. De aard van de geplande werken is dusdanig dat deze zich voor integraal situeren in een bodem die is aangebracht voor het jaar 2016.

De geplande ingrepen vinden volledig plaats op reeds geroerde, opgehoogde grond. Gelet op voorgaande mag duidelijk zijn dat enig verder onderzoek met ingreep in de bodem hoogstwaarschijnlijk geen archeologische sporen zal blootleggen. Verder onderzoek van het terrein in het kader van deze ophoging zal met aantoonbare zekerheid niet leiden tot nuttige kenniswinst.

Alle nuttige en noodzakelijke onderzoeken werden uitgevoerd.

Uiteraard moet wel gewezen worden op de bestaande archeologische meldingsplicht, conform artikel 5.4.1 van de vigerende wetgeving met betrekking tot het onroerend erfgoed.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 4: Bijlagen

Projectcode: 2017L81	
Onderwerp: Kappetrageel Zwijnaarde	
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2017

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op meest recente orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2017

Plannummer	4
Type plan	DHNV
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op DHNV
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2017

Plannummer	5
Type plan	DHNV
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op DHNV
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2017

Plannummer	6
Type plan	Hoogteverloop
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2017

Plannummer	7
Type plan	Orthofoto 2007
Onderwerp plan	Projectgebied op orthofoto 2007
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2007

Plannummer	8
Type plan	Orthofoto 2012
Onderwerp plan	Projectgebied op orthofoto 2012
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2017

Plannummer	9
Type plan	Orthofoto 2016
Onderwerp plan	Projectgebied weergegeven op orthofoto 2016
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11/12/2017